

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของแกนนำเยาวชนตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และเสริมด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research method) เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และศึกษาผลเบื้องต้น รวมทั้งปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสังคม ซึ่งมีขั้นตอนและรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

- 2.1 พื้นที่การวิจัย
- 2.2 กลุ่มเป้าหมาย
- 2.3 กระบวนการวิจัย
- 2.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 พื้นที่การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกพื้นที่การวิจัยแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกชุมชนลำสินธุ์ กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยเข้าพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ได้ค้นพบสภาพปัญหาของเยาวชนและความต้องการของแกนนำชุมชนในการพัฒนาแกนนำเยาวชน ทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวความคิดในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของแกนนำเยาวชนในชุมชนตำบลลำสินธุ์

2.2 กลุ่มเป้าหมาย

ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เยาวชนในตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง ที่มีอายุระหว่าง 12 - 20 ปี จำนวน 42 คน จำนวน 9 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านคลองหมวย	หมู่ที่ 2 บ้านสวนหมาก	หมู่ที่ 3 บ้านลำสินธุ์ใต้
หมู่ที่ 4 บ้านห้วยท่าฝาง	หมู่ที่ 5 บ้านโหล๊ะไฟ	หมู่ที่ 6 บ้านโตน
หมู่ที่ 7 บ้านขาม	หมู่ที่ 8 บ้านลำสินธุ์เหนือ	หมู่ที่ 9 บ้านโหล๊ะอม

ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมายดังนี้

(1) เป็นเยาวชนผู้สังกัดกลุ่มแกนนำเยาวชน จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเยาวชนอนุรักษ์น้ำตกโดนแพรทอง กลุ่มต้นกล้าลำสินธุ์ และกลุ่มเยาวชนถั่งแดง จำนวน 17 คน (ร้อยละ 50.4) และเยาวชนทั่วไป (ไม่ได้สังกัดกลุ่มใดๆ) จำนวน 25 คน (ร้อยละ 59.5) จำแนกเป็น เยาวชนที่กำลังศึกษาในระบบโรงเรียน 21 คน ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน) จำนวน 1 คน และไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 42 คน

(2) ในการคัดเลือกแกนนำเยาวชน ใช้เกณฑ์และคุณสมบัติ จำนวน 10 ข้อ ดังนี้

- 1) มีอายุระหว่าง 12 - 20 ปี
- 2) เป็นเยาวชนในตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง
- 3) มีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
- 4) ไม่จำกัดวุฒิการศึกษา
- 5) มีใจอาสาสมัครในการทำงานเพื่อท้องถิ่นตนเองและสังคม
- 6) สามารถใช้เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้
- 7) ได้รับความเห็นชอบจากผู้ปกครอง/โรงเรียน/ชุมชน
- 8) เป็นผู้อยู่ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน
- 9) มีความประสงค์จะพัฒนาตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น
- 10) มีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม

หมายเหตุ กลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเรียกว่า “กลุ่มแกนนำหรือแกนนำ”

2.3 กระบวนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 6 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกพื้นที่และการค้นคว้าประเด็นวิจัย

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง คือ ตำบลลำสินธุ์ ซึ่งมีความพร้อมและเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งพื้นที่หนึ่งในจังหวัดพัทลุง จากนั้นผู้วิจัยได้เข้าพื้นที่เพื่อค้นคว้าประเด็นในการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านเยาวชน เป็นประเด็นที่ทางชุมชนมีความสนใจและมีความต้องการที่จะพัฒนาเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์จริงในการเข้าพื้นที่ของผู้วิจัย กล่าวคือ กลุ่มเยาวชนในชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน อีกทั้งยังมีพฤติกรรมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนจากสังคมชนบทขยายเข้าสู่ความเป็นเมือง เช่น การแต่งกายที่ล่อแหลม การดื่มสุรา และการสูบบุหรี่ การเที่ยวเตร่นอกบ้าน การขับขีรถจักรยานยนต์ด้วยความเร็วสูง และการทะเลาะ

การเข้าวัดทำบุญ เป็นต้น จึงเป็นที่มาของงานวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและสังคมแก่เยาวชนในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อจัดทำโครงร่างวิทยานิพนธ์เมื่อผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการศึกษาแล้ว จึงค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อออกแบบวิธีการวิจัย และกำหนดกรอบแนวคิดให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และกลุ่มเยาวชนเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอและการปรับปรุงแก้ไขโครงร่างวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอโครงร่างงานวิจัยแก่คณะกรรมการที่ปรึกษางานวิจัย และทำการปรับแก้ไขในส่วนที่ยังขาดความต่อเนื่องและความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน หลังจากนั้น ผู้วิจัยเข้าพื้นที่เพื่อนำเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์แก่ทีมวิจัยชุมชนและทำการปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง เพื่อให้มีความสอดคล้องกับชุมชนมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมการและการเข้าสู่พื้นที่

ผู้วิจัยได้เตรียมการเข้าพื้นที่อย่างเป็นทางการ เมื่อการนำเสนองานวิจัยและทำการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว เพื่อดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ต่อไป ในการเข้าสู่พื้นที่อย่างเป็นทางการ มีการแนะนำตัวผู้วิจัยต่อแกนนำชุมชน และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน จากนั้น ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนเพื่อสร้างความไว้วางใจแก่ชาวชุมชนลำสินธุ์

ขั้นตอนที่ 5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ขั้นตอนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการของเยาวชน 2) การเตรียมกลุ่มแกนนำเยาวชน 3) การวางแผนและเตรียมการจัดกิจกรรม 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการบูรณาการทักษะชีวิตและสังคมทั้ง 3 ทักษะ ไว้ในกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 12 กิจกรรมด้วยกัน และ 5) การสรุป การประเมิน และการติดตามผล

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปและอภิปรายผล

กระบวนการดำเนินการขั้นสุดท้าย คือ การสรุปและอภิปรายผลจากการวิจัย เพื่อสรุปและหาแนวทางในการพัฒนางานวิจัยหรือการดำเนินงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในประเด็นต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวมทั้งการสรุปการเรียนรู้ของผู้วิจัย ข้อเสนอแนะจากการวิจัย และในการทำวิจัยต่อไป เพื่อประโยชน์ต่อชุมชนลำสินธุ์ แกนนําเยาวชน และชุมชนอื่นๆที่ต้องการดำเนินงานวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนด้วยเช่นกัน

2.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4.1 วิธีการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง

โดยการศึกษาและค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร และงานวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์เด็กและเยาวชนไทย องค์ประกอบของทักษะชีวิตและสังคม กระบวนการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเอกสารข้อมูลต่างๆ เพื่อใช้ประมวลแนวความคิดในการกำหนดแนวทางในการจัดกระบวนการและประเด็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

(2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินการบันทึกเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในช่วงการเข้าพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้น การเตรียมงานการจัดกระบวนการ ตลอดจนการสรุปและติดตามผล ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2549 ถึงเดือนเมษายน 2550 ข้อมูลภาคสนามแบ่งออกเป็น 2 ส่วนได้แก่

1) ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานของตำบลลำสินธุ์ ประวัติศาสตร์ของชุมชน หน่วยงานหรือองค์กรในพื้นที่ แผนงานและกิจกรรมพัฒนาเยาวชน ความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน วัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญ โดยในการเก็บข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อทำความรู้จัก สร้างความคุ้นเคย และความไว้วางใจกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัยในชุมชน

2) ข้อมูลพื้นฐานของแกนนำเยาวชน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของแกนนำเยาวชน ด้วยวิธีการสอบถามแกนนำเยาวชน การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง และการจดบันทึก

3) ข้อมูลที่เกิดขึ้นระหว่างและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแกนนำเยาวชน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิด และพฤติกรรม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทักษะชีวิตและสังคมทั้ง 3 ทักษะ

2.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

(1) ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบวัดทักษะชีวิตและสังคม

(2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การระดมสมอง แบบสอบถามแกนนำเยาวชน ผู้ปกครอง และแกนนำชุมชน การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก ผลงานที่เกิดขึ้นในแต่ละกิจกรรม สมุดบันทึกความดีและชีวิตของข้าพเจ้า ซึ่งแจกให้แกนนำเยาวชนในกิจกรรมชี้แจง โครงการวิจัย (ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้) สมุดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ซึ่งเป็นแบบฝึกการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายควบคู่ไปกับกิจกรรมออมวันละ 1 บาท และแบบสรุปการเรียนรู้ ซึ่งแจกให้แกนนำเยาวชนในกิจกรรมสรุปการเรียนรู้ เพื่อให้แกนนำเยาวชนสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของตนเองก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

ผู้วิจัย สรุปเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยได้ ดังตารางที่ 1

เครื่องมือ	แบบทดสอบ ก่อนการ เรียนรู้	แบบทดสอบ หลังการ เรียนรู้	แบบ ประเมินผล	แบบ สัมภาษณ์	แบบ สอบถาม	แบบวัด ทักษะชีวิต และสังคม	อื่นๆ
กิจกรรม การเรียนรู้เชิงบูรณาการ							
1. ก่อนเริ่มต้นกิจกรรมการเรียนรู้ (เดือนมิถุนายน – ตุลาคม) 1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ภาคสนาม 1.2 การเตรียมกลุ่มแกนนำ เยาวชน 1.3 การเตรียมการจัดกิจกรรม 1.4 การประชุมชี้แจงโครงการ	-	-	-	/	/	/	- ใบบัณฑิตสมาชิกกลุ่มแกนนำเยาวชน - สมุดบันทึกความดีหรือชีวิตข้าพเจ้า - การสังเกตพฤติกรรมเยาวชน - การสัมภาษณ์เยาวชน ผู้ปกครอง แกนนำ ชุมชน
2. กิจกรรมที่ 1 รู้จักตนเองและ เข้าใจผู้อื่น (22 ตุลาคม 2549)	-	-	-	-	-	-	- การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก - การวาดภาพสื่อการเรียนรู้ - การสังเกตพฤติกรรมเยาวชน
3. กิจกรรมที่ 2 แรลลี่เยาวชนรัก ลำสินธุ์ พาชิวินห่างไกลเอดส์ (18-19 พฤศจิกายน 2549)	/	/	-	-	-	-	- การแสดงละคร(บทบาทสมมุติ) - การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก - การสังเกตพฤติกรรมเยาวชน
4. กิจกรรมที่ 3 ค่ายพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม (9 - 11 ธันวาคม 2549)	/	/	/	-	-	-	- สมุดบันทึกกิจกรรม - การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก

เครื่องมือ	แบบทดสอบ ก่อนการ เรียนรู้	แบบทดสอบ หลังการ เรียนรู้	แบบ ประเมินผล	แบบ สัมภาษณ์	แบบ สอบถาม	แบบวัด ทักษะชีวิต และสังคม	อื่นๆ
กิจกรรม การเรียนรู้เชิงบูรณาการ							
5. กิจกรรมที่ 4 เขียนด้วยมือ สื่อด้วยใจ วิถีชีวิต เมืองสูง (3 - 4 กุมภาพันธ์ 2550)	-	-	/	-	-	-	- การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก - การสังเกตพฤติกรรมเยาวชน - การสัมภาษณ์เยาวชน
6. กิจกรรมที่ 5 สุขสันต์บ้านเหงา เรใจ (10 -11 กุมภาพันธ์ 2550)	-	-	/	-	-	-	- การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก - การสรุปการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค Mind Map - การสังเกตพฤติกรรมเยาวชน
7. กิจกรรมที่ 6 การจัดการมูล ฝอยแบบมีส่วนร่วมของแกนนำ เยาวชน (13 มีนาคม 2550)	-	-	/	-	-	-	- การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก - การสังเกตพฤติกรรมเยาวชน
8. กิจกรรมที่ 7 สรรค์สร้าง ตาม ฝัน ด้วยใจเยาวชน (11-22 เมษายน 2550)	-	-	-	-	-	-	- การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก - การสังเกตพฤติกรรมเยาวชน - การระดมสมอง
กิจกรรมเสริมที่ 1 วิทยุชุมชน เยาวชนลำสินธุ์ (25 พฤศจิกายน 2549)	-	-	-	-	-	-	- การสัมภาษณ์แกนนำเยาวชน - การบันทึกการจัดรายการวิทยุ - การพูดแสดงความรู้สึก

เครื่องมือ	แบบทดสอบ ก่อนการ เรียนรู้	แบบทดสอบ หลังการ เรียนรู้	แบบ ประเมินผล	แบบ สัมภาษณ์	แบบ สอบถาม	แบบวัด ทักษะชีวิต และสังคม	อื่นๆ
กิจกรรม การเรียนรู้เชิงบูรณาการ							
กิจกรรมเสริมที่ 2 การเลือกตั้ง คณะกรรมการ (7 มกราคม 2550)	-	-	-	-	-	-	- การระดมสมอง - การลงคะแนนเสียงการเลือกตั้งแบบ หย่อนบัตรและเสียงโหวต
กิจกรรมเสริมที่ 3 ออมวันละ 1 บาท (สัปดาห์ที่ 3 ของทุกเดือน เริ่มเดือนมกราคม)	-	-	-	-	-	-	- การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก - การสังเกตพฤติกรรมเยาวชน - สมุดบันทึกรายรับ -รายจ่าย
กิจกรรมเสริมที่ 4 เรียนรู้การใช้ สื่อเทคโนโลยี ในชีวิตประจำวัน (18 กุมภาพันธ์ 2550)	-	-	-	-	-	-	- การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก - การสังเกตพฤติกรรมเยาวชน
การสรุปการเรียนรู้ (22 เมษายน 2550)	-	-	-	/	-	/	- การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก - แบบสรุปการเรียนรู้ - การสังเกตพฤติกรรมเยาวชน

รายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ มีดังนี้

แบบวัดทักษะชีวิตและสังคม

แบบวัดทักษะชีวิตและสังคม มีจำนวน 44 ข้อ (ดูภาคผนวก ก) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แบบวัดทักษะชีวิตสังคมของ อาจารย์โสภณ จุโลทก (2543) ซึ่งดำเนินการสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 14 คน และมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง จำนวน 7 คน มีระดับการประเมิน 4 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด ก่อนข้างจริง จริงบางครั้ง และไม่จริง และผลการประเมินมีทั้งหมด 5 เกณฑ์ ได้แก่ สูงมาก สูง ปานกลาง ต่ำ และต่ำมาก ซึ่งมีทั้งหมด 184 ข้อ 12 ฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับมีจำนวนข้อ ดังนี้

ฉบับที่ 1	ความคิดสร้างสรรค์	จำนวน 16 ข้อ
ฉบับที่ 2	ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์	จำนวน 13 ข้อ
ฉบับที่ 3	ความตระหนักรู้ในตน	จำนวน 14 ข้อ
ฉบับที่ 4	ความเข้าใจผู้อื่น	จำนวน 12 ข้อ
ฉบับที่ 5	ความภูมิใจในตนเอง	จำนวน 18 ข้อ
ฉบับที่ 6	ความรับผิดชอบต่อสังคม	จำนวน 12 ข้อ
ฉบับที่ 7	การสื่อสาร	จำนวน 17 ข้อ
ฉบับที่ 8	การสร้างสัมพันธภาพ	จำนวน 19 ข้อ
ฉบับที่ 9	การจัดการกับอารมณ์	จำนวน 11 ข้อ
ฉบับที่ 10	การจัดการกับความเครียด	จำนวน 16 ข้อ
ฉบับที่ 11	การตัดสินใจ	จำนวน 18 ข้อ
ฉบับที่ 12	การแก้ปัญหา	จำนวน 18 ข้อ

อนึ่ง ได้มีการนำแบบวัดนี้ไปทดลองกับ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2543 จำนวน 9 โรงเรียนใน 5 อำเภอ ที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนทุกคนผ่านการอบรมเรื่องการสอนทักษะชีวิตโดยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในลักษณะการพัฒนาทั้งระบบโรงเรียน ประชากรในการทดลองทั้งหมด จำนวน 1,194 คน และแยกประชากรเพื่อทดลอง จำนวน 4 ครั้ง (โสภณ จุโลทก ,2543)ได้แก่

ครั้งที่ 1	จำนวน 100 คน	เพื่อดูความเหมาะสมด้านภาษาและเวลา
ครั้งที่ 2	จำนวน 200 คน	เพื่อวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และตัดข้อที่ไม่มีค่าอำนาจจำแนก
ครั้งที่ 3	จำนวน 200 คน	เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นรายฉบับ

ครั้งที่ 4 จำนวน 694 คน เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติคุณภาพของแบบวัด

ทั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้โดยการเลือกแบบวัดทักษะชีวิตและสังคม จำนวน 3 ทักษะ ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตน ความเข้าใจผู้อื่น และ ความภูมิใจในตนเอง เพื่อการพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมระดับพื้นฐานให้มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและสอดคล้องกับองค์ประกอบของทักษะชีวิตและสังคม ซึ่งแบบวัดทั้ง 3 ฉบับมีรายละเอียดดังนี้

ก. คุณภาพของเครื่องมือ

- ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบวัดฯ ไปทดลองใช้กับนักเรียนจำนวน 200 คน แล้ววิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา ซึ่งอาจารย์โสภณ จุโลทก ได้ทำการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะชีวิตและสังคมแต่ละฉบับไว้แล้ว ดังนี้

แบบวัดทักษะชีวิตและสังคม	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)
ทักษะที่ 1 ความตระหนักรู้ในตน	0.57
ทักษะที่ 2 ความภูมิใจในตนเอง	0.82
ทักษะที่ 3 ความเข้าใจผู้อื่น	0.68

สำหรับค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกนั้น ผู้วิจัยทำการหาค่าใหม่ เพื่อให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด โดยใช้สูตรในการหาค่าคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2543: 177-179)

- ค่าความยากง่าย (Index of Difficulty) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$p = \frac{P_H + P_L}{2n}$$

เมื่อ p คือ ค่าความยากง่าย

n คือ จำนวนคนในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำ

P_H คือ จำนวนคนตอบถูกในกลุ่มสูง

P_L คือ จำนวนคนตอบถูกในกลุ่มต่ำ

- ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$r = \frac{P_H - P_L}{n}$$

เมื่อ r คือ ค่าอำนาจจำแนก

n คือ จำนวนคนในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำ

P_H คือ จำนวนคนตอบถูกในกลุ่มสูง

P_L คือ จำนวนคนตอบถูกในกลุ่มต่ำ

ตารางที่ 2 ผลการหาค่าคุณภาพของแบบวัดทักษะชีวิตและสังคมจำนวน 3 ทักษะของผู้วิจัย

แบบวัดทักษะชีวิตและสังคม	ค่าความยากง่าย (Index of Difficulty)	ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination)
ทักษะที่ 1 ความตระหนักรู้ในตน (จำนวน 14 ข้อ)	0.5	1
ทักษะที่ 2 ความภูมิใจในตนเอง (จำนวน 18 ข้อ)	0.5	1
ทักษะที่ 3 ความเข้าใจผู้อื่น (จำนวน 12 ข้อ)	0.5	1

สรุปได้ว่า แบบวัดทักษะชีวิตและสังคม จำนวน 3 ทักษะ มีค่าความยากง่าย เฉลี่ยอยู่ที่ 0.5 แสดงว่าข้อคำถามนั้นค่อนข้างยากสำหรับกลุ่มเป้าหมาย และค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ 1 แสดงว่า เป็นข้อคำถามที่ดี สามารถจำแนกประเภทผู้ตอบได้ดี และค่าอำนาจจำแนกที่ดีควรมีค่ามากกว่า 0.2 (บุญธรรม กิจปริดาภิรุตย์, 2543: 177-179)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ทักษะชีวิตและสังคมด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ความภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเอง และการเข้าใจผู้อื่น เป็นทักษะพื้นฐานที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทักษะชีวิตและสังคมด้านอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากว่า บุคคลที่สามารถเข้าใจตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง และเข้าใจผู้อื่นแล้วนั้น จะสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และเข้าใจสภาวะความเป็นไปในด้านต่างๆ ได้ชัดเจนขึ้น (กรมพัฒนาสุขภาพชีวิต, 2549)

ดังนั้น ผู้วิจัย จึงนำแบบวัดฯ ดังกล่าวมาทดลองใช้กับแกนนำเยาวชน โดยผ่านการพิจารณาและแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ข. ลักษณะของแบบวัดทักษะชีวิตและสังคม มีลักษณะดังนี้

- 1) แบบวัดทักษะชีวิต เป็นแบบวัดที่ให้ผู้ตอบรายงานตนเอง (Self - report Test)
- 2) ระดับการประเมิน (Degree of Favorable) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด ก่อนข้างจริง จริงบางครั้ง และไม่จริง
- 3) กำหนดค่าการให้คะแนน ดังนี้

ระดับการประเมิน	ข้อความเชิงบวก(คะแนน)	ข้อความเชิงลบ (คะแนน)
จริงที่สุด	4	1
ค่อนข้างจริง	3	2
จริงบางครั้ง	2	3
ไม่จริง	1	4

ฉบับที่ 1 มีข้อความทั้งหมด 14 ข้อ (ข้อ 1-14) ได้แก่ ข้อความเชิงบวก 12 ข้อ และ ข้อความเชิงลบ 2 ข้อ (ข้อ 5 กับข้อ 10)

ฉบับที่ 2 มีข้อความทั้งหมด 12 ข้อ (ข้อ 15-26) ได้แก่ ข้อความเชิงบวก 11 ข้อ และ ข้อความเชิงลบ 1 ข้อ (ข้อ 4)

ฉบับที่ 3 มีข้อความทั้งหมด 14 ข้อ (ข้อ 27-44) ได้แก่ ข้อความเชิงบวก 14 ข้อ

4) การประเมินผล ในการประเมินว่าแก่นนำเยาวชนมีทักษะชีวิตและสังคมในแต่ละด้านสูงหรือต่ำเพียงใด ให้พิจารณาตามช่วงคะแนน ดังนี้ (ดูภาคผนวก ค)

แบบวัด ทักษะชีวิตและสังคม	การประเมินผล/ช่วงคะแนน				
	สูงมาก	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำมาก
ทักษะที่ 1 ความตระหนักรู้ในตน	มากกว่าหรือ เท่ากับ 49	45-48	41-44	37-40	น้อยกว่าหรือ เท่ากับ 36
ทักษะที่ 2 ความภูมิใจในตนเอง	มากกว่าหรือ เท่ากับ 65	57-64	53-56	47-52	น้อยกว่าหรือ เท่ากับ 46
ทักษะที่ 3 ความเข้าใจผู้อื่น	มากกว่าหรือ เท่ากับ 43	39-42	35-38	32-34	น้อยกว่าหรือ เท่ากับ 31

ที่มา การประเมินผลแบบวัดทักษะชีวิตและสังคม (โสภณ จุโลทก , 2543)

ก่อนนำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณไปดำเนินการนั้น ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขข้อผิดพลาดจากผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยาวนิจ กิตติธรรกุล คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และทีมวิจัย เพื่อปรับปรุงและพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของเนื้อหาคำถามให้เหมาะสม และสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลของ สุกางค์ จันทวานิช (2543) และกาญจนา แก้วเทพ (2548) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการ ดังนี้

(1) การจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis)

โดยการจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่หรือประเภทตามคุณลักษณะของข้อมูล เช่น ข้อมูลทั่วไปของชุมชนตำบลลำสินธุ์ ข้อมูลหน่วยงานหรือองค์กรในชุมชน และข้อมูลพื้นฐานของแกนนำเยาวชน เป็นต้น

(2) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction)

เป็นการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นได้ เช่น ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของแกนนำเยาวชน เป็นต้น

(3) การวิเคราะห์แบบพรรณนา (Descriptive Analysis)

วิธีการบอกเล่าข้อมูลเชิงอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น เช่น ผลการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ในด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทัศนคติ และด้านพฤติกรรม เป็นต้น

(4) การวิเคราะห์แบบเปรียบเทียบ (Constant Comparison)

เป็นการนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาเปรียบเทียบข้อเหมือนหรือข้อต่าง หลักการและความเป็นจริง รูปแบบและเนื้อหา และสังเคราะห์สรุปหาความสัมพันธ์ของข้อมูลชนิดต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทักษะด้านชีวิตและสังคมของแกนนำเยาวชน วิธีการหรือรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นต้น

(5) การวิเคราะห์แบบประเมินค่า/ความสำคัญ (Hierarchy/Priority Analysis)

เป็นการจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ศึกษา เช่น ลักษณะทางสังคมและพื้นฐานของแกนนำเยาวชน ประวัติศาสตร์ชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นต้น

2.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของแกนนำเยาวชน การเปรียบเทียบค่าคะแนนทดสอบก่อนและหลังกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการแจกแจงความถี่ และบรรยายในรูปร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย และการจัดกลุ่มข้อมูล แล้วนำเสนอในรูปตารางและแผนภูมิ การประเมินผลแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ในแบบวัดทักษะชีวิตและสังคม

โดยสรุป วิธีการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการเลือกพื้นที่ในการดำเนินงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเพื่อวางแผนการดำเนินงานวิจัย เริ่มจากการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย การวางแผนการดำเนินงานวิจัย และการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีความจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ กลุ่มแกนนำเยาวชน ทีมวิจัย และผู้ปกครอง เป็นต้น เพื่อให้มีความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและสภาพแวดล้อมของชุมชนให้มากที่สุด

ส่วนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้เครื่องมือหลากหลายในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพและเสริมด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น การแจกแจงความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมของแกนนำเยาวชน การบรรยายผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในรูปร้อยละ เป็นต้น